

Teatre el Centre

Sant Quirze de Besora

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Carrer dels Patis núm. 24
Emplaçament Al cor del nucli antic de Sant Quirze de Besora darrere de l'església parroquial de Sant Quirze, davant de la rectoria i al sud de la residència i casal d'avis. Ocupa gairebé una illa sencera de cases i constitueix el centre neuràlgic.
Alçada: 586,6

Coordenades:

Latitud: 42.100793684639
Longitud: 2.2225126205068
UTM Est (X): 435712
UTM Nord (Y): 4661259

Classificació

Número de fitxa 08237 - 19
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Contemporani
Segle XX
Any 1904
Estat de conservació Bo
Protecció Legal i física
Tipus de protecció: BCIL
Observacions protecció: Declarat com a BCIL (bé Cultural d'Interès Local) en la sessió celebrada pel plè del Consell Comarcal de l'osona l'abril de 2023 amb un informe i memòria redcatat per l'autor d'aquesta fitxa
Accés Fàcil
Ús actual: Cultural
Titularitat Pública
Titular: 5714311DG3651S0001AR
Autoria de la fitxa Pere Cascante i Torrella

Descripció

El Teatre El Centre és un edifici situat al nucli antic de Sant Quirze de Besora, molt proper a la plaça Major del poble, on s'ubica també l'Ajuntament i l'Església. L'edifici d'uns 641 m² de parcel·la "sin división horizontal" i amb uns 1.004 m² de superfície construïda d'ús industrial presenta una distribució té dues plantes, amb accés des del primer pis coincident amb carrer dels Patis, a causa del fort pendent del carrer.

Es tracta d'un edifici cantoner, de planta irregular adaptat a la geometria del carrer, format per l'espai principal destinat a sala d'actes i la corresponent caixa escènica, complementat amb una zona de bar i serveis.

L'accés principal de l'edifici, es realitza des del carrer dels Patis, amb orientació nord-est, a través d'un vestíbul que comunica els accessos al teatre, l'escenari i la zona del bar. L'accés a la planta inferior es situa a la part sud. A la part posterior de l'edifici hi ha un aparcament públic i no es disposa de cap accés en aquesta façana.

La planta baixa s'organitza a partir del vestíbul d'entrada i s'hi distribueix: la zona del bar, que disposa de tres façanes amb obertures que aporten llum natural a l'espai i consta de la zona de taules, cuina, barra i els banys amb accés directe també des del vestíbul; la zona del teatre consta de l'escenari, la guixeta i la platea, amb un total de 208 butaques.

La planta semisoterrani té accés des de la part inferior del carrer, a través d'un porxo cantoner que comunica també amb l'aparcament exterior i es comunica interiorment a través d'una escala amb la planta principal. Aquest nivell es destina a sales per a diferents entitats del poble i a dependències auxiliars del teatre, vestidors, maquillatge, magatzem i instal·lacions.

Es tracta d'un edifici de nova planta bastit damunt les restes d'un de més antic de principi de segle XX i destruït arran d'un incendi el maig de 1986. La reconstrucció de l'edifici va ser promoguda per l'Ajuntament i mitjançant un conveni amb l'entitat El Centre, es van poder destinar subvencions de la Generalitat de Catalunya i de la Diputació de Barcelona.

Observacions:

L'edifici actual fou construït l'any 1989, en substitució de l'antic Teatre afectat per un incendi dos anys abans. La ràpida reconstrucció de l'edifici és una mostra de la importància d'aquest Centre per al municipi, amb la implicació de la gent del poble, l'Ajuntament i altres administracions.

El primer edifici va ser construït a principis del segle passat, en un terreny donat i es va finançar amb aportacions dels socis de les dues principals entitats associatives del poble, esdevenint posteriorment el principal centre per a la realització d'activitats culturals del municipi. Les representacions d'obres de teatre en són el màxim exponent, com s'explica en el resum històric.

Aquests fets evidencien que El teatre El Centre és el principal espai del patrimoni sociocultural de Sant Quirze de Besora, on s'han realitzat bona part dels actes culturals del municipi, com són les representacions d'obres de teatre, actes literaris, conferències i xerrades divulgatives. També és de gran importància el paper com centre de trobada de referència per als habitants de Sant Quirze i dels pobles que formen part del Bisaura (Montesquiú, Santa Maria de Besora, Vidrà i Sora), emfatitzant el

caràcter aglutinador que té el municipi.

El Teatre el Centre situat al carrer Patis, 24 de Sant Quirze de Besora és un pol cultural del municipi, que ha contribuït a la vida cultural, social i associativa del municipi des de la seva existència. Que dins la seva paret s'han dut a terme moltes activitats culturals, i a la vegada s'hi ha ideat, assajat i preparat molts actes culturals que s'han representat al municipi o en altres municipis del Bisaura o d'Osona.

L'ajuntament de Sant Quirze de Besora és conscient que aquest edifici és indispensable per a tota l'activitat cultural que s'ha fet durant més de 120 anys en el municipi; i que sense ella no es podria explicar la seva història. Aquesta activitat cultural ha estat gràcies als socis que li donen vida, actualment són més de 300. Però, a més dels socis són moltes les famílies que en diferents generacions han participat en activitats d'aquest edifici. I gairebé totes les famílies en algun moment de la història algun dels seus membres han participat d'activitats que s'hi ha desenvolupat i s'han sentit seu aquest edifici (tal com es justifica amb la recollida de signatures que ens ha fet arribar l'entitat). Per això, és indispensable conserva aquesta edificació, perquè la seva conservació significar allargar el seu valor cultural i continuar com a referent històric de la cultura. Un referent de la cultura que s'ha convertit com a essencial per al municipi, i a la vegada per les poblacions del voltant que formen el Bisaura (Montesquiu, Santa Maria de Besora, Sora i Vidrà), però de més lluny com la Vall del Ges, Ripollès o el Lluçanès.

La declaració de bé cultural d'interès local (BCIL) d'aquest edifici té com a objectiu reconèixer i preservar l'ús sociocultural d'aquest edifici, així com posar-lo en valor com a espai representatiu de la història dels darrers 120 anys del municipi de Sant Quirze de Besora. A més a més el fet de poder catalogar aquest edifici, a més d'afavorir el seu estudi i difusió, permet l'accés a ajuts per a la seva recuperació i manteniment, i assegurar-ne el futur amb seguretat i viabilitat.

Història

L'edifici del Teatre El Centre és una mostra de l'activitat cultural del municipi i s'ha convertit en un puntal i que amb els Pastorets mostra la seva faceta més històrica. Es té constància que a Sant Quirze de Besora des del 1899 es representen Els Pastorets, la versió El Bressol de Jesús o Garrofa i Pallanga escrit per Frederic Soler, també dit Serafí Pitarra. En Pitarra va escriure aquests Pastorets l'any 1891, any que els va estrenar al teatre Romea de Barcelona. Un altre referent d'aquest teatre és la representació del conte musical de Nit de Reis («La nit de Reis - Qüento a la vora del Foch») escrit per Apel·les Mestre el 1906, any en què es va estrenar al Teatre Principal de Barcelona el mateix any. El 1910 es publica aquest conte humorístic i fantàstic d'Apel·les Mestres dins el llibre "Tots els contes: Nits de llegenda" de la col·lecció Les Ales Esteses. Segons es té constància, aquest conte humorístic i fantàstic es va representar a Sant Quirze per primera vegada el 1921. I, durant els últims 50 anys ha estat un fix a la cartellera de Nadal del teatre El Centre, i convertint-se en l'únic poble de Catalunya on es pot veure actualment de forma constant.

Si anem a l'obra més simbòlica i històric del teatre; i que explica la creació de l'edifici del Carrer Patis 24 i que s'han mantingut cada any des d'aleshores, són els Pastorets. A Sant Quirze de Besora es té constància de la seva primera representació el 1899 per què apareix en un article en La Vanguardia on fa la crònica de l'excel·lent representació que va tenir lloc en el Teatre Calderón. Del 1901 tenim constància que es feien perquè el mestre torellonenc Ramon Reig i Parés escriu expressament, per acompanyar la representació dels Pastorets a Sant Quirze de Besora, una partitura titulada Música dels Coros del drama Lo Bressol de Jesús. Aquell any 1901 creiem que l'entitat disposava ja d'algun tipus de certa capacitat de públic que no era el Teatre Calderón, ja que en els cartells es parla de vetllades literario-musicals. La Societat tenia un Cor que devia assajar regularment, per tant, els calia algun tipus d'espai on reunir-se. Aquest local, que anem trobant reiteradament, se'ns esmenta com a Saló del Teatre de la Joventut Catòlica. No és pas estrany creure que, a

més d'aquestes vetllades i obres teatrals en honor dels patrons de la Societat, s'hi escenifiquessin uns Pastorets. Fins podem pensar que el local del qual es disposava devia tenir certa entitat, ja que en dos dels programes impresos el 1903 i 1904 es troben les següents anotacions: «Per presentar el drama amb tota propietat la Junta no repara en gestos, puig s'estrenarà una bonica decoració» i «Per presentarho ab tota propietat, la Junta no ha reparat en gestos de decorat, vestuari y perruqueria». Així doncs, com que les activitats de la Congregació de Sant Lluís Gonzaga i la Joventut Catòlica devien ser creixents en nombre i en espectadors, es podien plantejar l'edificació d'un local nou, de propietat, del que ja en tenim notícia documentada. El juny de 1904 «El rector de la parròquia notifica a la Joventut Catòlica i a la Congregació de Sant Lluís Gonzaga que en res no perjudica la casa rectoral el fet de projectar un nou edifici per teatre».

En les respectives juntes generals que celebraren les dues entitats el 19 de febrer de 1905, queda ben reflectit que els calia de manera urgent un local nou «... Que en vista de les malas condiciones que reune el local por no haver los dueños querido arreglar y hacer las obras necesarias para la solidez que requiere el mismo se ven obligados a abandonarlo, así pues se ha propuesto la construcción de un propio.». Les dues associacions acorden demanar un préstec en forma d'accions amortitzables adreçat als socis i a tothom que hi volgués contribuir. Les accions tenen un valor de 125 i 25 pessetes en dues sèries. L'amortització es faria per anualitats.

El nou edifici es construiria en un terreny, anomenat popularment hort de can Manyana, que l'industrial Jeroni Guixà i Armengol donà a les dues Societats, tal com consta en l'escriptura pública feta el 1905. Per a la redacció d'aquest document compareixen davant del notari: el donant Guixà, el representant de la Joventut Catòlica, mossèn Jaume Soldevila, i el de l'Associació de Maria Immaculada i Sant Lluís Gonzaga, Ramon Espadaler i Culí. En aquesta escriptura on es disposa d'aquest terreny per «un local apropiado para celebrar en el los actos reglamentarios y les sirva también de honesto solaz y esparcimiento» també s'explicita clarament que les dues societats queden “unides fraternalment”, funcionant plegades en un mateix espai compartit i adoptant el cap d'uns anys un sol nom conjunt: Centre Catòlic. El 30 de juliol de 1905, un any després d'iniciada la construcció, s'inaugura la nova seu social amb un programa ben lluït per a l'època: al matí missa, ofici i benedicció de l'edifici i, a dos quarts de vuit del vespre, la representació de l'obra Lo Forjador d'acer, de l'autor catòlic de la comarca Joaquim Albanell Vila i la sarsuela El metge improvisat, del mestre Lluís G. Jordà.

Aconseguit un local estable, el primer cartell imprès que s'ha pogut localitzar és de 1907. I s'ha localitzat un programa del 1927 on apareix com a capçalera d'un programa Centre Catòlic Cultural.

Des d'aquest moment, amb alt i baixos, El Centre continua la seva trajectòria amb la representació anual dels clàssics Els Pastorets, l'obra Nit de Reis d'Apel·les Mestre i diferents obres teatrals, donant vida cultural durant tots aquests anys. La dècada dels anys 70, com a tot Catalunya, també pateix un esclat social de participació i associació que provoca un increment de l'activitat cultural del municipi. En aquest context, la secció teatral es passa a dur La Vall del Bisaura, i s'encarregarà de totes les representacions teatrals. I agafa un gran protagonisme l'orfeó muntanyenc.

Durant tots aquests anys el teatre era una activitat més del municipi, del qual es conserven les inspeccions realitzades pel metge del municipi i comunicacions amb el governador civil del moment per a inspeccions i permisos. A més, es va convertir en l'espai cultural del municipi i en les seves instal·lacions es preparaven i a vegades s'hi representaven la majoria d'activitats culturals que tenien lloc en el municipi.

La dècada dels vuitanta s'inicia plena d'optimisme i celebracions (es van celebrar els 75 anys d'El Bressol de Jesús al nou edifici del Teatre de Sant Quirze de Besora), però la dissort aparegué el 1986 quan el teatre del Centre fou pràcticament consumit per un incendi. Tota la part d'edifici que allotjava el teatre, decorats i atrezzo acumulats durant els anys quedà totalment destruït. Només restà dempeus, tot i que prou malmès, una part del local que era el cafè. Però malgrat el cop tan dur que aquest fet significà, no es perderen pas les ganes i aquell mateix Nadal els Pastorets es continuen representant, això sí, en un nou i provisional espai: el

pavelló municipal. El fet que el cafè de Centre sobrevisqués a l'incendi és prou important perquè allí continuà essent lloc de trobada i referència per a la reconstrucció del nou teatre. Així, encara no s'havien extingit els fums i l'aigua dels bombers ja es treballava per a la reconstrucció. En aquesta reconstrucció hi va participar activament l'Ajuntament de Sant Quirze de Besora, que va ser el promotor de l'obra amb el tècnic municipal. I va firmar un conveni amb l'entitat per tal de poder rebre i dedicar les subvencions que es van rebre des de la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Barcelona per a la reconstrucció del teatre.

Efectivament, després de molta feina per part de les administracions i dels socis i de dos Nadals al pavelló, els Pastorets retornen a un nou teatre l'hivern del 1988. Un retorn inicialment en precàries condicions, però fruit de tot un esforç col·lectiu per a recuperar un espai que es vol compartir amb tot un poble. A poc a poc el nou teatre es va bastint, i els Pastorets i Nit de Reis es converteixen en el pal del paller i no fallen cap any a les seves cites. Implicant a més d'un centenar de persones entre actors, tècnics i col·laboradors, creant la història cultural d'un municipi. Cada temporada es representen acompanyats de nous decorats, vestuari i millores escèniques, mentre l'edifici cada es va condicionant millor dins les possibilitats d'una entitat sense ànim de lucre.

L'any 2008, es firma un nou conveni de col·laboració entre l'entitat i l'Ajuntament de Sant Quirze de Besora, que obria encara més aquesta entitat al municipi. Fet que va suposar que dins aquest teatre es poguessin acollir diversos actes més enllà del teatre. Com per exemple: xerrades de diferents personalitats, taula rodones i debats, presentacions de llibre, exhibicions de ball, concerts d'escoles de música, obres de teatre que preparen els centres escolars, activitats destinades per a escoles i instituts, entrega de premis de certamen literaris o de pintura, cicle de cinema infantil i documentals, espectacles de màgia, de festa major, del festival de blues o concerts del grup de gospel o cantaires locals, entre d'altres. També en aquest edifici s'ha cedit per fer catequesi, tallers d'informàtica i altres temàtiques, casals d'estiu, assaig d'actors i músics professionals...

Amb aquesta activitat s'ha d'entendre aquest edifici del carrer Patís 24 com un edifici indispensable per la cultura del municipi: per aquest motiu el 2015 l'ajuntament aprova bonificar l'IBI del teatre entenent que l'activitat que és desenvolupada a dins l'edifici era d'interès cultural per al municipi.

Bibliografia

CASCANTE TORRELLA, PERE (2023). Expedient per a declaració de Bé Cultural d'Interès Local el teatre el centre de Sant Quirze de Besora. Ajuntament de Sant Quirze de Besorra

DDAA (2022). Memòria per Declarar Bé Cultural d'Interès Local el teatre el Centre de Sant Quirze de Besora. (Inèdit). Ajuntament de Sant Quirze de Besora.

AMQ. Expedients 1904, 1936, 1975,1988

